

PRZEGLĄD PRASY ZAGRANICZNEJ

CODZIENNY BIULETYN
WYDZIAŁU PRASOWEGO

MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH

Rok IV

Warszawa, poniedziałek 18 marca 1929 r.

Nr. 64

TREŚĆ: Sprawy polskie: Sytuacja polityczna i gospodarcza w Polsce. — Zagadnienia ogólne: Sytuacja polityczna i gospodarcza w Niemczech. — Sprawa odszkodowań i długów. — Zbrojenia i sprawa rozbrojenia. — Sytuacja polityczna i gospodarcza na Litwie. — Sytuacja polityczna i gospodarcza we Włoszech. — Państwa skandynawskie. — Notatki i informacje: Różne. — Artykuły nieuwzględnione.
W DODATKU: Przegląd prasy ZSRR. i emigracji rosyjskiej.

SPRAWY POLSKIE.

SYTUACJA POLITYCZNA I GOSPODARCZA W POLSCE.

The Morning Post 13.III donosi z Warszawy, że rezygnacja ministra Czechowicza była dla Warszawy niespodzianką. Opóźnienie przedstawienia sprawozdania z kredytów dodatkowych — pisze korespondent — było wbrew życzeniu ministra Czechowicza. W przemówieniu swem na komisji budżetowej złożył on odpowiedzialność za to opóźnienie na premiera i na marszałka Piłsudskiego, dzięki któremu miał on jednak możliwość w roku 1927 doprowadzić budżet polski po raz pierwszy do równowagi.

Germania 16.III w koresp. z Warszawy pisze, że istnieją wszelkie oznaki, iż polityczne położenie wewnętrzne w Polsce znajduje się w przededniu kryzysu. Projekt zmiany konstytucji, wysunięty przez B. B. został uznany przez lewicę, jako zamiar wyłączenia parlamentaryzmu na całe lata. Zaraz też rozpoczęła ona atak ze wszystkich stron. Do wystąpienia lewicy przyłączyła się prawica nie tyle ze względów parlamentarnych, ile z powodu zasadniczej opozycji do osób rządzących obecnie.

Dziennik zaznacza, że jeżeli dawniej w atakach

na rząd opozycja oszczędzała osobę marsz. Piłsudskiego, to obecnie właśnie Marszałek jest głównym celem tych ataków.

Pierwszym niepowodzeniem rządu była dymisja min. Czechowicza, drugim zaś było skreślenie przez Sejm funduszu dyspozycyjnego ministra spraw wojсковych. To skreślenie było wymierzone osobiście przeciwko marsz. Piłsudskiemu. Dziennik zaznacza, że sprawa min. Czechowicza przypominała społeczeństwu o tem, iż parlament przecież posiada jeszcze pewne znaczenie, co jest ważne, ze względu na rozpatrywany projekt zmiany konstytucji.

Przyłączają się do tego wszystkiego niepowodzenia gospodarcze, które utrudniają położenie rządu. W ostatnich dniach marsz. Piłsudski odbył szereg konferencyj, których przebieg jest okryty tajemnicą.

Rytas 14.III w koresp. (Gabrysa) z Genewy podkreśla m. in., że Briand i Chamberlain, w odpowiedzi Stresemannowi, dowodzącemu praw Niemiec do opieki nad mniejszościami, dali mu do zrozumienia, by nie żywił on wielkich złudzeń co do przywrócenia Rzeczy Oderwanych od niej obszarów, jakoteż by Niemcy nie śmiały przeszkadzać Polsce i Małej Entencie w pokojowej asymilacji mniejszości.

ZAGADNIENIA OGÓLNE.

SYTUACJA POLITYCZNA I GOSPODARCZA W NIEMCZECH.

Vossische Ztg. 15.III. pisze, że po raz pierwszy od wielu lat powstała walka w parlamencie o budżet.

Po czasach wojny i inflacji po raz pierwszy stało się nieodzownym dokładne rozpatrzenie budżetu państwowego. Min. Hilferding przedstawił trudności finansowe państwa i skierował także pod adresem swo-

ich partyjnych przyjaciół i klasy robotniczej wyraźne napomnienia. Albowiem zbyt wielkie obciążenie kapitału musi w końcu oddziaływać na robotników z powodu tego, że gospodarka niemiecka nie posiada wiele kapitału. Wynikiem wczorajszej debaty jest naogół zbliżenie się powrotne partji centrowej ku lewicy, mimo, iż prawie słowa nie powiedziano o polityce koalicyjnej.

Vorwärts 15.III pisze, że w parlamencie niemieckim zaczęła się rozstrzygająca walka, której wyniki posiadać będą doniosłe znaczenie dla wewnętrznych dziejów republiki niemieckiej. Minister Hilferding odziedziczył po swoich poprzednikach tak obciążony budżet, i dotego w ostatnich czasach tak przeładowany świadczeniami na rzecz spłaty odszkodowań wojennych, że w tej sytuacji uczynił wszystko, co mógł, i z bezwzględną szczerością oświadczył to w swojej mowie.

Następne przemówienie posła Oberföhren'a (Niem. Nar.), było — zdaniem dziennika — doskonałą ilustracją przepowiedni o katastrofie finansowej całego państwa, na zasadzie sytuacji, w jakiej się znajduje określona klasa społeczeństwa; z drugiej strony stronnictwo to odmawia przyznania pokrycia dla deficytu, jednocześnie świadomie stwarzając nastroj dla spowodowania tego deficytu. Dziennik uważa, iż „Niemiecko-Narodowi rzeczywiście tutaj całkowicie się zdemaskowali“.

Le Journal 16.III zamieszcza art. Saint-Brice'a p. n. „Le déficit du budget allemand et le réglemant des réparations“. Autor pisze, iż przedstawienie budżetu, odzwierciedlającego sytuację finansową Niemiec w sposób b. niekorzystny, w momencie, kiedy toczą się obrady komisji ekspertów, należy uważać za szczególny zbieg okoliczności, jeżeli nie za umyślne posunięcie ze strony rządu Rzeszy. Fakt ten jest o tyle bardziej znamieny, że min. Hilferding zgóry krytykuje plan banku międzynarodowego. Argument wysunięty przez Hilferdinga, iż Niemcy nie otrzymały kredytów na skutek niepewnej sytuacji w sprawie odszkodowań, przemawia za tem, aby nowe sposoby spłaty długu przez Niemcy zostały jaknajprędzej ustalone, a jednocześnie by powstała instytucja bankowa międzynarodowa, mająca ułatwiać im otrzymanie kredytu. Autor krytykuje gospodarkę finansową Niemiec, które wydają zbyt wielkie sumy na administrację oraz na podejrzane cele militarne; wszystko to — zdaniem autora — nie budzi zaufania, tembardziej, że min. Hilferding nie zapowiada żadnych zmian w tym względmie. Eksperci powinni zastanowić się nad tem, czy Niemcy zechcą uporządkować swoje finanse, gdy będą mieli zapewnione poparcie wielkiej instytucji międzynarodowej. Nie chodzi bowiem o to, ile Niemcy mogą płacić, lecz o to raczej, czy można mieć pewność co do ich dobrej woli.

SPRAWA ODSZKODOWAŃ I DŁUGÓW.

Berliner Börsen-Courier 16.III w koresp. z Paryża pisze, że sprawa przyszłego centralnego banku wczoraj miała poczynić wielkie postępy. W kołach amerykańskich nazywają fałszywym pogląd, jakoby ten bank miał stać nad innymi bankami. Udział Ame-

ryki byłby w nim tak niewielki, w stosunku do ogólnego kapitału zakładowego, że wyłączona jest obawa opanowania go przez Amerykę.

Dziennik zaznacza, że wszyscy na Konferencji z wyjątkiem Niemców uważają świadczenia w naturze za nieprzyjemną formę spłaty odszkodowań i że panuje ogólne dążenie do stopniowego zmniejszania tego rodzaju spłat.

Rokowania w sprawie przekazywania spłat zasadniczo doprowadziły do uzgodnienia poglądów, jednak jeden punkt został otwarty, który ma związek z wysokością rocznych spłat. W sprawie techniki spłat nastąpiło prawie całkowite pojednanie.

The Daily Telegraph 13.III Korespondent z Paryża pisze, że większość delegacji przeciwna jest amerykańskiemu projektowi super-banku, który byłby pewnego rodzaju bankiem rezerwowym dla krajowych banków emisyjnych. Spodziewane jest, że ostatecznie cały ten projekt zostanie sprowadzony do bardziej skromnego zakresu.

The Times 13.III. Korespondent z Paryża donosi, iż w pewnych kołach panuje zdziwienie, że brytyjska ekonomiczna i finansowa opinia jest przychylnie usposobiona do proponowanego banku międzynarodowego. Spodziewana jest opozycja ze strony rządu brytyjskiego, jak również ze strony Banku londyńskiego ze względu na ingerencję banku międzynarodowego w finansowe sprawy angielskie. Korespondent jest przychylnie usposobiony do projektu stworzenia banku międzynarodowego i zaznacza, iż na czele delegacji brytyjskiej stoi ekonomista, którego ustosunkowanie się do obecnej sytuacji nie jest podyktowane bezpośrednimi interesami jakiegokolwiek poszczególnego systemu finansowego.

ZBROJENIA I SPRAWA ROZBROJENIA.

The Daily Telegraph 13.III donosi z Paryża że źródła wiarogodnych, że Chamberlain i Briand podczas ostatniej sesji w Genewie omawiali możliwość zwołania konferencji morskiej po powszechnych wyborach angielskich, t. j. w połowie czerwca. Spodziewane jest, że ambasador amerykański Gibson, który bawi obecnie w Waszyngtonie, przywiezie ze sobą informacje, które pozwolą rządowi brytyjskiemu i francuskiemu określić ich stanowisko. Jeżeli zostanie postanowione zwołanie konferencji, to przygotowania do niej rozpoczną się w kwietniu w czasie sesji przygotowawczej komisji konferencji rozbrojeniowej, która rozpocznie się w tym czasie. Istniejący impas w tej sprawie nie pozwala jednak na nic innego w danej chwili, jak na dyskusję nad kwestjami drugorzędnymi.

SYTUACJA POLITYCZNA I GOSPODARCZA NA LITWIE.

Lietuvos Aidas 14.III zamieszcza podanie włościan powiatu szawelskiego, złożone na ręce premiera Woldemarasa, z prośbą o zbadanie sprawy malwersacji w oddziale szawelskim banku litewskiego Stronnicstwa Ukininku Sajungi (Gospodarzy).

Lietuvos Aidas 15.III nawiązując do powyższego podania, z którego wynika, że zamiast wykupionych przez włościan weksli dawane były im kwity, podczas gdy weksle — jak się okazało — zostały zdyskontowane w Banku Centralnym, który obecnie ściąga na ich podstawie sumy należne od wystawców - włościan. „Liet. Aidas“ podkreśla ostateczną kompromitację i śmierć moralną stronnictwa Ukininku Sajungi. Dziennik wytyka temu stronnictwu, jak również stronnictwu chrz.-demokracji chęć dojścia do władzy w celu ukrycia tej i innych kompromitacji i uratowania się w ten sposób od śmierci politycznej. Następnie dziennik ostro krytykuje instytucje bankowe, szkoły i inne, utrzymywane przez oba powyższe stronnictwa — „usiłujące ukryć swe interesy pod płaszczkiem katolicyzmu“ — przyczem podkreśla, że „nadejdzie chwila, gdy obok Ukininku Sajungi złoży się do grobu moralnie zmarłe już stronnictwo chrz.-demokracji“.

Rytas 14.III na miejscu artykułu wstępnego zamieszcza wykaz bibliograficzny.

Lietuvos žinios 15.III informuje o zatargu sądowym, powstałym ostatnio pomiędzy Ukininku Sajunga (Związek Gospodarzy) i rządem litewskim. S-two Ukininku Sajunga zakupiło swego czasu w Szwecji maszyny i narzędzi rolniczych na sumę około 1,5 milionów litów. Gwarancji udzieliło państwo. Obecnie S-two Ukininku Sajunga odmówiło spłacenia Szwecji tej sumy i przypadających odsetek. Sąd wydał wyrok w tej sprawie, przysądzając Stronnictwu „U. S.“ spłacenie Szwecji należnych rat i procentów z umówionej sumy.

Rytas 14.III w art. wst. omawia kryzys gospodarczy na Litwie. Wg. dziennika, dane statystyczne o rozmiarze klęski w Litwie północnej, są nietylko nieścisłe lecz „nawet pojęcia nie dają o nader krytycznej sytuacji w tej części kraju“. Skutki nieurodzaju — zdaniem dziennika — przejawily się już obecnie w całej pełni; świadczą o tem — zmniejszenie się zapasu walut obcych w Banku Litewskim oraz rosnąca pasywność bilansu handlowego. Rzecz naturalna, że z nastaniem wiosny zarówno zmniejszenie się zapasu walut obcych, jak i pasywność bilansu wrośnie znacznie, bowiem należy liczyć się z zanikiem podaży na eksport produktów rolnych w tym czasie. Nieunikniony przywóz zboża siewnego z Niemiec dla poszkodowanych miejscowości niewątpliwie jeszcze bardziej przyczyni się do wyczerpania zapasu obcych walut. W końcu dziennik atakuje złą organizację akcji rządowej w zakresie wspierania miejscowości, dotkniętych nieurodzajem.

Lietuvos žinios 15.III w ciemnych barwach maluje krytyczne położenie w północnej Litwie. Wg. dziennika, sytuacja przedstawia się wprost groźnie, albowiem rolnicy bądź spożyli, bądź też sprzedali za pomocę, otrzymaną od rządu w naturze w postaci zboża. Należy więc liczyć się poważnie z faktem nieobsiania na wiosnę znacznie większych obszarów ziemi. Dziennik nawołuje rząd do przyjęcia rolnikom z natychmiastową pomocą.

Dzień Kowieński 14.III wypowiada się za przekształceniem gimnazjów polskich, a mianowicie: w

Wilkomierzu — na szkołę rolniczą, oraz w Kownie — na szkołę handlową, pozostawiając jedną uczelnię o typie klasycznym w Poniewieżu. Konieczność powyższego posunięcia dziennik motywuje realnymi wymogami życia na Litwie.

SYTUACJA POLIT. I GOSP. WE WŁOSZECH.

La Tribuna 13.III donosi, że 13 marca odbyło się posiedzenie włoskiej rady ministrów, na której uchwalono szereg zarządzeń w zakresie ministerstwa wojny, marynarki, lotnictwa i skarbu, przyczem przeznaczono 103 milionów lirów na podwyższenie płac urzędników administracji państwowej.

Il Mattino 14.III donosi, że Naczelna przemysłowa Konfederacja Faszystów opracowała zestawienie obecnego stanu gospodarczego Włoch, z którego wynika, że stan ten stale się poprawia. Ludność Włoch, która wynosiła w r. 1922 tylko 39 milionów, dała wówczas 281 tysięcy wychodźców, a w r. 1927 tylko 228 tysięcy, pomimo że liczba mieszkańców wynosiła 40.796.000. Wartość 20 najważniejszych ziemiopłodów w r. 1922 wynosiła 6.416 milionów lirów, a w r. 1927 już 7.850 milionów lirów. Ilość zboża podniosła się w tym czasie z 48 milionów kwintali na 62 milionów. Wytwórczość żelazna wzrosła z 311 tysięcy tonn do 609 tysięcy tonn. Wytwórczość stali z 1.046 tysięcy wzrosła do 1.982 tysięcy. Wywóz marmurów z 213 tysięcy do 342 tysięcy. Energja elektryczna z niecałych 4 miliardów kilowatów na 9 kilowatów w r. 1928. Wytwórczość fosfatów z 9 milionów na 13.700 tysięcy tonn. Zużycie gazu świetlnego z 41.500 tysięcy metrów sześciennych na 62.870 tysięcy. Włókiennictwo z 1.500 tysięcy tonn na ponad 2 miliony tonn.

La Tribuna 14.III donosi, że 14 marca uchwaliła włoska rada ministrów ustawę o wykonaniu układu laterańskiego.

Vorwärts 15.III pisze, że kilka ustępów z traktatów laterańskich wystarcza, aby ocenić rozmiary zupełnej kapitulacji faszystów przed stolicą papieską.

Tak przez tekst traktatu pokoju z Watykanem, jak i przez konkordat przebija się całkowite podporządkowanie się Mussoliniego. Jest to oznaką nietylko tego, że Włochy zerwały z dotychczasową polityką ale także tego, że wydały się na łup klerykalizacji, jakiej nie spotykano w ostatnich stuleciach, wyjąwszy chyba Hiszpanję i Austrię.

PAŃSTWA SKANDYNAWSKIE.

Aftenposten 12.III w art. wst. wyjaśnia, że stosunkowo wysokie obciążenie obywatela norweskiego podatkami wynika z budżetu ogólnego, a nie wojskowego, wobec czego niechęć do podwyższenia dzisiejszego budżetu wojskowego Norwegii jest nieuzasadniona. Autor dla porównania przytacza procentowy stosunek budżetu wojskowego do budżetu ogólnopństwowego dziesięciu państw europejskich; w zestawieniu tem, najwyższy odsetek reprezentuje Polska (35%).

Svenska Dagbladet 12.III w art. wst. wyjaśnia przyczynę przesilenia w rządzie norweskim. Rząd ten wybitnie lewicowy, osiągnął przez ciągłe podnoszenie budżetu taką jego wysokość, że kraj nie może go pokryć. Wszystkie te ciężary w stopniu co raz większym dotyczą przemysł, handel i rolnictwo, wskutek czego wytwórczość gospodarcza spada, a tem samem zwiększa się bezrobocie, które z kolei powiększa sumę wydatków na zapomogi dla bezrobotnych. Doszło do tego, że zapomogi te wynoszą 45 milionów koron, gdyż zasiłki pobiera 200.000 osób, czyli co czernasty obywatel norweski. Norwegja jest opodatkowana bardziej niż jakiegokolwiek państwo europejskie, wyjąwszy

Z. S. R. R. Stan obciążenia podatkami przemysłu norweskiego obrazuje autor przykładem fabrykanta, który mając majątek 10 milionów koron a dochód roczny 2 miliony, płaci ponad 1½ miliona podatku, czyli około 75%.

Hufvudstadsbladet 9.III umieszcza wywiad finlandzkiego min. spraw zagr. R. Ericha o znaczeniu paktu Kellogga. Minister twierdzi, że pakt Kellogga, jak wszelkie protokoły pokojowe przyczyni się do utrwalenia pokoju, ale sam przez się daje on małą rękojmię pokoju, gdyż ma wiele furtek, przez które można wyminąć jego zobowiązania.

NOTATKI I INFORMACJE

RÓŻNE.

Lietuvos Aidas 14.III omawia „oziębienie“ stosunków łotewsko-sowieckich, w związku z polepszeniem stosunków polsko-łotewskich. Dziennik zaznacza, że i Sowiety nie są zbyt zainteresowane w trwaniu handlowego układu łotewsko-sowieckiego, a przeto przejawiają tendencje w kierunku pozbycia się „niewygodnego“ dla nich układu z Łotwą. „Znosi się na to — kończy dziennik — że Łotwa zamierza odbić straty płynące z osiężenia stosunków z Sowiecami, na polepszeniu się stosunków z Polską“.

Lietuvos Aidas 15.III informuje o utworzeniu się w Królewcu t-wa litewsko-niemieckiego. Do zarządu t-wa weszli: Budrys — konsul litewski w Królewcu, dyrektor Koerner, kpt. dń. Kiep i inni. Zadaniem t-wa będzie podtrzymywanie ściślejszych stosunków pomiędzy inteligencją niemiecką i litewską, a to w celu osiągnięcia wydatniejszej współpracy pomiędzy obu krajami.

Lietuvos Aidas 14.III informuje o ukazaniu się we Włoszech książki prof. V. Birżyszki p. t. „L'Istruzione Publica in Lithuania“ (Oświata na Litwie). Dziennik wyraża zadowolenie, że włoski dziennik „Revista Pedagogica“ zamieścił obszernie streszczenie powyższej książki.

Stockholms Dagblad 13.III daje obraz obecnego stanu Gdyni i pochwała zamiar Polski zakupienia łamacza lodów.

ARTYKUŁY NIEUWZGLĘDNIONE.

L'Ere Nouvelle 14.III. Laloy Pierre Chasles: La vie de Lenine (recenzja). 16.III. Milhaud: La diplomatie américaine: Qui la conduit?

Journal des Debats 15.III La Pologne, l'Allemagne et le „corridor“ (o art. K. Smogorzewskiego w „Mercure de France“).

Le Temps 15.III. J. Bardoux: Les deux Rome et Londres.

*

Deutsche Allg. Ztg. 15.III. Hilferdings Entschuldigungsrede.

Berl. Tageblatt 15.III. Der Kampf um die Steuern. (debata budżetowa w parl. niem.).

Germania 15.III. J. Ersing. Der 10 — Milliarden — Etat des Reiches.

Germania 15.III Die Lateranverträge.

Berliner Tageblatt 15.III. Dr. Marie E. Lüders. Handelspolitische Abwege. — E. Koch - Weser. Zum Einheitsstaat hin.

Reichspost 15.III. Die Staatsverträge zwischen dem Vatikan und Italien.

Berl. Börsen-Courier 16.III. H. Baumgarten. Wirtschaftsfaschismus.

Vossische Ztg. 16.III Reinhold. — 17.III. G. Bernhard. Spardebatte.

Der Tag 16.III Generall a. D. v. Metzsch. Wehrillusionen.

Deutsche Allg. Ztg. 16.III Dr. P. Ostwald. Deutsche Kulturgeltung im Ausland. — 17.III. Der Wille zum Volkstum und die Religion.

Vorwärts 17.III. Klarer Kurs-klare Mehrheit. Der Kampf um den Etat und sein Sinn.

*

Neue Freie Presse 17.III. D. Lloyd — George. Wie der Friedensvertrag zustande kam. — 16.III. Macht ein Ende mit der Rheinalandbesetzung!

